

LISTY

skřítko Lískáčka pro rodiny s dětmi

List 29/2016 - prosinec

Líska

Lískáčkov
prosincové
téma:

Advent

Co nás čeká:

- **Výprava za štěstím** (pro děti od 3 let, ve spolupráci s rodiči, aktivita venku, délka dle potřeby)
- **Sušené ovoce** (pro děti od 3 let, ve spolupráci s rodiči, aktivita uvnitř, délka dle potřeby)
- **Vánoční sovička** (pro děti od 3 let, ve spolupráci s rodiči, aktivita uvnitř, cca 45 minut + dva dny sušení)

Příběh s Lískáčkem:

Venku byla zima. Vítr honil vzduchem mokrý sníh a občas se ze zahrady na dvůr přivalila mlha. Děti seděly v kuchyni u okna a dívaly se na to nevlídné počasí. Ven se jim vůbec nechtělo, a tak přemýšlely, co by mohly podniknout. Lískáček pomáhal babičce se sušením jablíček. Rovnal jablíčka na síto a při tom poslouchal, jak se Tomáš s Jitkou dohadují. „Pojďme si postavit hrad a budeme si hrát na dobývání hradu,“ navrhol Tomáš. „To já hrát nechci. To je klučíčí hra. Pojďme si raději hrát na obchod,“ navrhovala Jitka. „To je nuda. Tak pojďme stavět dráhu pro závodní auta,“ nevzdával to Tomáš. „Hm. Mně se nechce. To si raději půjdu malovat,“ kroutila hlavou Jitka.

Lískáček je ještě chvíli poslouchal a pak dětem navrhl: „Co kdybychom podnikli velkou objevnou výpravu.“ „Objevnou výpravu? A kde? A co bychom objevovali?“ začali se vyptávat Tomáš s Jitkou jeden přes druhého. Lískáček se usmál. „Mohli bychom jít hledat staré poklady na půdu. Je tam ukrytá spousta zajímavých věcí a určitě si při tom užijeme hodně legrace,“ dodal Lískáček tajemně. Děti chvíli přemýšlely a pak začaly jeden přes druhého volat. „Jé. To bude legrace. A vezmeme si s sebou baterku. Na půdě je tma, tak ať nějaký ten poklad nezapomeneme,“ volal nadšeně Tomáš. Jitka jen přikyvovala. A tak si všichni tři vzali baterky a vyrazili po schodech nahoru na půdu.

Na půdě si hráli celé dopoledne. Našli zde spousta zajímavých věcí. U některých ani netušili, k čemu sloužili. Hledání zapomenutých pokladů je natolik zaujalo, že ani neslyšeli, jak je babička volá k obědu. Nakonec si pro ně na půdu musela zajít. Našla je, jak prohledávali velkou červenou krabici. Zrovna přemýšleli, k čemu asi byl kovový stříkanec, který našli na dně krabice. „Tak tady vás mám! Copak jste hlouzí? To za vámi musím lézt až na půdu?“ začala je hubovat babička. „Jé. Babi. Podívej, co jsme tu našli. Na co to je?“ začala se

hned vyptávat Jitka. „Ukaž. Aha, tak tohle jste našli vy všetečkové. To jsem si schovala, když jsem byla malá. Je to věštba z olova. Vždycky večer o Štědrém dnu jsme s mým tatínkem a maminkou vždy lili horké olovo do vody. Pak jsme hádali, co nás asi čeká v příštím roce. Tady ten kousek mi připomínal koníka. Proto jsem si ho schovala,“ vysvětlovala babička. „Ono to opravdu vypadá jako kůň,“ přisvědčil Tomáš. „Babi, a co jste ještě dělali?“ ptala se Jitka. „Toho bylo hodně. A nejen o Štědrém dnu, ale po celou dobu Adventu. Když jsme byli malí, byl Advent tím nejtajemnějším obdobím v roce,“ začala vyprávět babička. Posadila se na stoličku a vyprávěla dětem o Barborách, které ještě před Mikulášem obcházely po vsi. Zkoušely děti a ty nedobré vyplatily březovou metlou. Hodné odměnily sušeným ovocem a ořechy. Pak vyprávěla o tajemném Ambrožovi, který honil děti kolem kostela. Z kapes mu padaly bonbony, které děti sbíraly.

„Babi, a to jste se nebáli?“ zeptala se Jitka. „Ale to víš, že báli. Ale bonbony nás lákaly. Když jsi byla dost rychlá, tak ti Ambrož neublížil,“ vyprávěla s úsměvem babička. „Já bych se nebál. Já bych mu utekl. I té Barboře bych utekl,“ řekl Tomáš. „Tak to ti věřím Tomáši. Ale Lucie by ses určitě bál,“ odpověděla babička. „Já znám jednu Lucii. Chodí do moje třídy a nic strašidelného na ni není,“ nesouhlasil Tomáš. „Ale to nebyla Lucie, jakou znáš. Tahle byla oblečena celá v bílém a měla velký zoban na obličej. Moje maminka mi vždycky říkala, že nosí velký nůž a každému, kdo hodně zlobí, tím nožem rozpáře břicho,“ řekla tajemně babička. „Opravdu? To není pravda, že ne?“ řekl nejistě Tomáš. „No já nevím Tomáši,“ zamračila se na Tomáše babička, „ale ty se bát nemusíš. Ty zlobíš jen občas a jen trochu,“ usmála se babička.

„Tak tady všichni jste,“ ozvalo se ode dveří. „Dědečku, ty ses nebál Lucie, když jsi byl malý,“ zeptala se Jitka. „Nebál, já jsem neměl proč se bát. Já jsem vždycky doma poslouchal,“ usmál se na děti dědeček. „Ale teď už pojďte, vystydne vám polévka,“ vyzval všechny dědeček.

I u oběda si spolu povídali. Dědeček vyprávěl, jak k nim vždy Lucie přinesly večer světlo a husím křídlem vymetly kamna. Také, že kontrolovaly, aby hospodyňky v den jejich svátku nedraly peří nebo nepředly. Pokud nějakou přistihly, hned ji všechnu práci pokazily. „No a během adventu maminka vždy pekla voňavé cukroví,“ dodal dědeček a samou chutí zamlaskal. „A s tatínkem jsme chodívali do hájku na jmelí, abychom měli mnoho štěstí v novém roce,“ dodal dědeček a dojedl poslední sousto. „Taky bych chtěl jít někdy na jmelí. Jak vlastně to jmelí vypadá,“ zeptal se Tomáš. „Ty ho neznáš?“ podivil se dědeček. „Já taky nevím, jak vypadá,“ přidala se Jitka. „Tak víte co? Podívejte, venku už svítí sluníčko a i vítr už tolik nefouká. Tak až pomůžete babičce s nádobím, vyrazíme spolu ven a nějaké to jmelí půjdeme natrhat,“ řekl dědeček. A jak se domluvili, tak se i stalo. Na svačinku pak babičce přinesli krásnou kytičku jmelí.

Lískáčkov
bádání:

Výprava za štěstím

Věk: od 3 let ve spolupráci s rodiči

Místo: venku

Pomůcky: zahradnické nůžky na stříhání větvíček

Motivace: Děti napjatě poslouchaly babiččino vyprávění o čase adventu. Přidal se i dědeček a také povyprávěl, co dělal, když byl ještě malý kluk. Mezitím se venku udělalo hezky, a tak Lískáček navrhl, že by si také mohli vyzkoušet nějaký ten zvyk. A protože byl právě svátek Sv. Barbory, rozhodli se, že si do vázy nastříhají větvíčky třešní a uvidí, jak se jim bude dařit v novém roce. Dědeček se nabídl, že půjde s nimi. Mohli by pak společně zajít až do sadů za rybník a nastříhat si i trochu jmelí, které tu roste na stromech. Když ho pak dají babičce na výzdobu, určitě budou pak mít příští rok tolik štěstí a zdraví, že ho budou moci rozdávat.

Postup:

Jste zvědaví, co vás čeká v novém roce? Chcete si zajistit trochu toho štěstí do nového roku? Pokud ano, tak se nechte inspirovat našim příběhem. Tentokrát se vypravíme na výpravu za štěstím.

Pokud si chceme odpovědět na první otázku (co nás čeká), vyrazíme na třešňové větvičky. Také se jim říká „barborky“, protože se trhají na svátek Sv. Barbory (4. prosince). Nejprve musíme najít nějaký strom třešně. To není teď v zimě jednoduché, protože stromy nemají listů. Budeme ji tedy poznávat podle kůry na kmeni. Jakmile najdeme třešně, vezmeme si pár větviček. Větvičky opatrně ze stromu odstříhneme zahradnickými nůžkami, abychom strom zbytečně nepoškodili. Doma pak dáme větvičky do vázy s vodou a postavíme na chladné místo, které ale má dostatek světla (nejlépe na okno). No a teď už jenom čekáme, zda se na větvičkách na Štědrý den (24. prosince) objeví nějaký ten kvítek. Čím více květů, tím více štěstí nás v tom novém roce čeká.

Pokud nechceme jen čekat u „barborek“, jak to všechno dopadne, můžeme si nějaké to štěstí přinést domů sami. Nebude to ale snadné. Nejprve vyrazíme do okolí a zkusíme najít stromy, na kterých roste jmelí. Hledáme ale jmelí, na které dosáhneme, což není tak jednoduché. Nejčastěji ho takto můžeme najít na ovocných stromech. Pokud máme štěstí, můžeme také najít jmelí na pokácených nebo spadlých stromech. Pak si ze jmelí zahradnickými nůžkami odstříhneme pár větviček, které někomu darujeme. Darovaným jmelím si pak vyzdobíme dům. Během výpravy můžete také společně pátrat, na kterých stromech vlastně jmelí roste. Je na listnatých i jehličnatých stromech? Který druh stromu je kolem vašeho bydliště nejčastěji napaden?

Trocha teorie:

Barborky

Jedná se o větvičky třešňové nebo višňové, pomocí nichž se v dřívějších dobách věstila budoucnost. Větvičky se stříhaly v den svátku Sv. Barbory, tj. 4. prosince. Některé prameny udávají, že se větvičky mají stříhat za svítání. Ustřižené větvičky se pak dají do vázy na chladné místo, a čeká se, zda vykvetou na Štědrý den (24. prosince). A co se pomocí větviček dalo předpovědět?

- *Který měsíc bude ten šťastný?* – kolikátý den od utrnutí větvička vykvete, tolikátý měsíc bude v příštím roce pro majitele větvičky nejšťastnější. V tomto případě se větvičky dávaly s vázou do tepla.
- *Jestli se dívka příští rok vdá?* – pokud větvička vykvete na Štědrý den, čeká dívku v příštím roce veselka.
- *Který chlapec je pro dívku nejlepší?* – pokud není dívka rozhodnutá, kdo bude její vyvolený, může se poradit s „barborkami“. Z každého nápadníka ustříhne jednu větvičku, na kterou pentličkou přidělá chlapcovu jméno. Která větvička vykvete na Štědrý den, ten chlapec je ten pravý.

Pomocí „barborek“ se i trochu kouznilo. Dříve dívky věřily, že pokud budou nosit za pasem větvičku barborky, zamiluje se do nich chlapec, na kterého si dívka myslí.

Řezání větviček ovocných stromů vychází pravděpodobně už z pohanských zvyků, kdy rozkvetlá větvička připomínala končící vládu zimy a přicházející jaro. Zvyk se vztahoval k zimnímu slunovratu, který připadá na 21. prosince. Od tohoto dne se začíná prodlužovat den a zkracovat noc.

Jmelí

Jmelí je stálezelená poloparazitická rostlina, která nejčastěji roste v korunách listnatých stromů. Nalezneme ho zejména v korunách ovocných stromů, hlohů, dubů, topolů nebo vrb. Můžeme ho ale nalézt i na některých jehličnatých stromech. Jmelí mezi stromy přenášejí ptáci. Lepkává semena se snadno přichytí na kůře, kde ze semínka vyrostе nová rostlina.

A co znamená, že je poloparazitické? Ze stromů si bere vodu a některé minerální látky. Zbytek získává pomocí vlastní fotosyntézy. Jeho barva je proměnlivá od zelené až po žlutou.

Dříve se věřilo, že je jmelí darem z nebes, protože roste vysoko ve větvích. Lidé věřili, že jmelí chrání před zlými duchy a nemocemi. Později se začalo tradovat, že jmelí také přináší štěstí, odvahu a lásku do domu, kde na nový rok visí čerstvá větvíčka. Aby ale kouzlo větvíčky jmelí fungovalo, musí to být jmelí darované. Pokud si jmelí člověk koupí sám, bude jeho kouzlo fungovat opačně. Nejznámějším lidovým zvykem, který se o jmelí traduje, je, že polibek pod zavěšeným jmelím má zajistit lásku až do příštích Vánoc. Také se věří, že čím více bude na jmelí bílých kuliček (semínek), tím více štěstí v domě bude. Podle jiné pověry stačí pod vánočním jmelím projít a jmelí vás zahrne dobrem.

Při sbírání jmelí ale dejte pozor, abyste nepoškodili strom, na kterém jmelí roste. Vezměte si jen tolik jmelí, kolik chcete darovat. V České republice je sběr jmelí zakázán a je třeba mít na sběr jmelí vyřízené povolení od vlastníka stromu. Pokud si ale vezmete jen pár snítek pro vlastní potřebu, nikdo vám nadávat nebude.

Lískáčkův
pokus:

Sušené ovoce

Věk: od 3 let ve spolupráci s rodiči

Místo: uvnitř

Pomůcky: zralé nepoškozené jablko, kuchyňská váha, prkénko, nůž, síto nebo noviny na sušení, radiátor nebo trouba nebo sušárna na ovoce, papírový pytlík na uskladnění

Motivace: Dříve lidé neměli ledničky a ani nechodili každý den do obchodu na nákupy. Vypěstovanou úrodu si museli nějakým způsobem uchovat na zimu. Něco se naložilo, něco se zavařilo a něco se dalo do sklepa. Ale co s ovocem? Z něho se často vařila povidla. Ale mnohem častěji se ovoce sušilo na křížaly. Z nich se pak pro děti dělali sladkosti, nebo je namáčeli a posléze z nich vařili. Jedná se o jeden z nejstarších způsobů uchovávání potravin. Sušením ovoce zmenšilo svůj objem, ale také se zakonzervovalo. Dříve se sušilo ovoce na kamnech nebo v sušárnách. To byly k sušení určené domečky. Stavěli se v zahradě za stavením, protože zde hrozil požár. Topilo se zde dřevem a ovoce se sušilo na dřevěných lískách.

Postup: Zkusme si usušit své ovoce. V zimě je sušení jednoduché, protože nám doma krásně hřeje topení. Jeho teplo můžeme využít. Nejjednodušší k sušení jsou jablka. A aby to nebylo jen o sušení, ale i jsme se něco dozvěděli, zkusíme si jablko před sušením a po usušení zvážit. Co se s jablkem stane?

1. Nejprve si jablko omyjeme a osušíme. Poté ho zvážíme a zapíšeme si váhu jablka.
2. Jablko rozkrájíme na čtvrtiny a vykrojíme jádřinec.
3. Nachystané čtvrtiny nakrájíme na plátky asi 0,5 - 1 cm silné, které rozložíme na síto a dáme na topení.
4. V průběhu sušení jablíčka kontrolujeme a otáčíme.
5. Když už jsou jablíčka usušená, dáme je do papírového sáčku a uskladníme na suchém místě. Nebo je můžeme sníst.
6. Nezapomeneme usušené jablko na konci zvážít a zkusíme si odpovědět na otázky: Co se stalo? Váží stejně? Proč je váha jiná?
7. Můžete také zkusit zjistit, co se stane se sušeným ovocem, když ho dáte do vody. Dejte sušené jablko nebo švestku do skleničky přes noc a pak prozkoumejte, co se s ní stalo.

Trocha teorie:

Usušit se dá téměř jakékoliv ovoce. Je třeba ho ale vhodně připravit. Ovoce musí být pořádně umyté a zbavené nejedlých částí. Dříve se ovoce sušilo celé. Zachovávalo si tak svou vůni a vitamíny. Sušené ovoce by mělo obsahovat asi 5% vody. Vždy záleží na druhu ovoce. V dnešní době si můžeme v obchodě koupit sušené ovoce, které je naplátkované nebo jinak nakrájené.

Pokud chceme, aby nám ovoce nezahnědlo během sušení, můžeme ho předem na chvíli namočit do vody s trochou kyseliny citronové.

Tip: Ze sušeného ovoce si můžete také udělat švestkové čertíky. Ty dříve vyráběli dospělí pro děti, které je dostávaly během svátku sv. Mikuláše. Budete potřebovat sušené švestky, rozinky, špejle, alobal, drátek na tvarování rohů a vidlí, kousek červené stuhy. Čertík může sloužit i jako pěkná ozdoba na stůl.

Lískáčkovo
tvoření:

Vánoční sovička

Věk: od 3 let ve spolupráci s rodiči

Místo: uvnitř

Pomůcky:

- samo tvrdnoucí hmota: dva díly jedlé sody, jeden díl kukuřičného škrobu, jeden a půl dílu vody, vařič, teflonový hrnec nebo pánev, vařečku
- vlastní tvoření: pečící papír, hotová hmota, fixa, špejle, nůž nebo nůžky, papír na sušení výrobků

Motivace: Během adventu se po večerech vyprávěly příběhy a při té příležitosti se pracovalo. Hospodyňky draly peří, tkaly, předly nebo zpracovávaly ovčí vlnu. My si vyrobíme vánoční ozdoby na stromeček.

Postup:

Nejprve si připravíme hmotu, ze které budeme tvořit:

1. Do teflonového hrnce nebo pánve vložíme dva díly jedlé sody, jeden díl kukuřičného škrobu a jeden a půl dílu vody. Nádobu na odměření množství surovin si zvolíme dle množství hmoty, které budeme chtít vyrobit.
2. Nádobu se surovinami postavíme na vařič a za stálého míchání vaříme na mírném ohni. Hmota bude postupně houstnout, až se vytvoří těsto.
3. Ještě chvíli válíme těsto na pánvi a pak ho dáme vychladnout na talíř. Aby nevysychalo, zakryjeme ho igelitovým sáčkem.
4. Pokud při tvoření zjistíme, že je těsto suché, přidáme do něho trochu vody (stačí navlhčit ruce a těsto zpracovat). Dáváme pozor, abychom vody nepřidali moc. Těsto by se rozteklo.

Vlastní tvoření:

1. Připravíme si pečící papír, fixu, hmotu a nůžky.

2. Nejprve si z kousku hmoty na pečícím papíře ukoulíme kuličku.

3. Kuličku rukou rovnoměrně rozpláceme.

4. Pomocí víčka od fixy vytvoříme na placce břicho sovy.

5. Při tvoření dáváme pozor, abychom hmotu neprotlačili skrz.

6. Za pomoci pečícího papíru přehneme ze strany doprostřed jedno i druhé křídlo. Křídla se budou uprostřed dotýkat.

7. Přehneme z vrchu směrem ke středu horní část sovy a pomocí prstů vytvarujeme uši a hlavu se zobákem.

8. Pomocí víčka od fixy a nůžek vytvarujeme sově oči a zobák.

9. Nakonec můžeme tělo sovy na bocích oříznout nožem a dotvarovat.

10. Hotový výrobek dáme sušit na savý papír (noviny). Během sušení otáčíme, aby se nezkroutil. Nesušíme rychle, aby hmota usychala rovnoměrně a nepopraskala.

11. Usušené výrobky můžeme použít jako ozdoby na stromeček nebo z nich udělat třeba brož. Hmotu můžeme pomalovat akrylovými nebo temperovými barvami a pak přelakovat bezbarvým lakem. Dá se na ni malovat i barevnými fixy.

Tip: Hmotu můžeme udělat i různobarevnou. Stačí při výrobě přidat do vody potravinářské barvy.

Pochlub
se Lískáčkovi:

Jak to dopadlo?

Stalo se vám něco zajímavého? Chcete se ještě na něco zeptat? Pište Lískáčkovi na adresu Liskacek@post.cz. Už se moc těší. A také nám můžete napsat, jaké téma byste v našich listech uvítali.

Lískáčkovo
opakování:

Zkuste si odpovědět

- Proč lidé sbírají jmelí?
- Co nosily Lucie do domu?
- Do udělaly Lucie hospodynkám, které draly peří v den jejich svátku?
- Proč se na Štědrý den lije olovo?
- Kde byste si mohli natrhat jmelí?
- Proč lidé sušili ovoce?
- Co dříve děti dostávaly od Mikuláše?
- Proč se na svatou Barboru trhají větvičky?
- Z jakého stromu se na svatou Barboru strhají větvičky?

Sestavila: Lenka Pavelčíková
odborná spolupráce: Iva Koutná